sara.kuitunen@eduskunta.fi

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaoston kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntö

Asia: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022
Teema: Vuoden 2022 valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämisen määrärahat, toimenpiteet ja niiden vaikutusten arviointi (PL 32)

Tämän hetken ennusteet työllisyystilanteen kehittymisestä ovat suhteellisen myönteiset ainakin kesään 2022 saakka. Vuoden 2022 talousarvioehdotuksessa työllisyyden edistämiseksi tarkoitetut määrärahat ovat kuitenkin kiitettävän lähellä vuoden 2021 määrärahojen tasoa. Momentin **32.30.51 julkiset työvoima- ja yrityspalvelut** määrärahamitoitus on oikeansuuntaista. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpano vaikuttaa merkittävästi työllisyyden edistämisen määrärahojen mitoitukseen.

Uuden toimintamallin lisäksi työllisyyden edistämisen keinovalikoimaan on tullut joitakin muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna, kuten esimerkiksi rekrytointitukikokeilu sekä osatyökykyisten työllistymistä edistävän osakeyhtiön (Työkanava Oy) perustaminen. Pirkanmaan ELY-keskus näkee nämä lisäykset myönteisinä, mutta toteaa samalla, että niiden vaikutus työllisyyskehitykseen ei todennäköisesti tule olemaan kovin merkittävä. Olisimme toivoneet määrärahoihin selkeää ja tuntuvampaa panostusta rakenteellisen työttömyyden sekä kohtaanto-ongelman haasteisiin.

Henkilöasiakkaiden palvelut

Talousarvioesityksessä on varauduttu pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanoon 70 000 000 euron panostuksella työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin EU:n elpymisvälineen kautta. Pirkanmaan ELY-keskus pitää kannatettavana lähtökohtana asiakkaiden aktiivista kohtaamista ja arvioi esityksellä olevan positiivisia vaikutuksia niin asiakkaiden työllistymiseen kuin myös tarpeenmukaisten palvelujen käyttöön. Muutoksen todelliset vaikutukset henkilöresursseihin (ml. kerrannaisvaikutukset), jotka syntyvät asiakkaiden aktivoitumisesta, palvelutarpeiden kasvusta sekä toisaalta selviteltävien asioiden määrällisestä kasvusta selvinnevät vasta jonkin ajan kuluttua.

Pirkanmaan ELY-keskus arvioi, että työllisyyttä edistävien palvelujen kysyntä tulee lisääntymään uuden toimintamallin myötä. On välttämätöntä, että työnhakukeskustelujen lisäksi on tarjolla riittävästi tarvittavia palveluita ja ohjaus niihin on tehokasta. Pirkanmaan ELY-keskus toteaa, että talousarvioesityksessä ei ole riittävästi huomioitu pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanon vaikutuksia mm. ostopalvelujen käytön lisääntymiseen ja sitä kautta lisääntyvään määrärahatarpeeseen.

Määrärahojen mitoituksessa tulisi ottaa huomioon koko prosessi alkaen TE-palvelujen asiakasrajapinnasta palvelujen suunnitteluun, hankintaan, seurantaan ja koordinointiin. Prosessin kustannusvaikutukset heijastuvat merkittävästi myös ELY-keskusten hankintayksiköihin.

Vuonna 2022 tullaan toteuttamaan myös tietojärjestelmämuutoksia, jotka tulevat vaikuttamaan TE-palveluja toimeenpanevan henkilöstön työhön. Näiden muutosten yhteisvaikutusta ei ole mielestämme riittävästi arvioitu talousarviossa.

Pirkanmaalla on toteutettu vuosina 2020 2021 TE-palvelupilotti, joka on suunnattu niille asiakkaille, jotka tarvitsevat enemmän tukea ja henkilökohtaista ohjausta työmarkkinoille siirtymiseen. Pilottia on rahoitettu momentilta 32.30.51.12 (yksityiset työnvälityspalvelut ja hankkeet), joka mahdollistanut laajempien palvelukokonaisuuksien hankinnan palveluntuottajilta. Palvelupilotista saatu palaute ja tulokset ovat olleet erittäin hyviä. Pirkanmaan ELY-keskus pitää erittäin tärkeänä, että laajempien palvelukokonaisuuksien hankinta on mahdollista myös vuonna 2022 osana momentin 32.30.51 ”julkiset työvoima- ja yrityspalvelut” käyttötarkoitusta.

Koronapandemia on vaikuttanut pitkäaikaistyöttömyyden ja rakenteellisen työttömyyden voimakkaaseen kasvuun elokuun 2020 – elokuun 2021 välisenä aikana. Vaikka työttömien ja lomautettujen määrä on esimerkiksi Pirkanmaalla laskenut 7 422 henkilöllä (23,2 %) em. aikavälillä, yli vuoden työttömänä olleiden määrä on kasvanut 2 103 henkilöllä (32,2%). Elokuun lopussa 2021 Pirkanmaalla rakennetyöttömiä oli 66 % kaikista työttömistä työnhakijoista.

Rakenteellisen työttömyyden vähentäminen edellyttää talouden kehityksen kääntymistä positiiviseksi, mutta myös yksilöllistä ja laadukasta asiantuntijatyötä sekä työvoimapalvelujen aktiivista ja laajaa hyödyntämistä. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että työvoimapalvelujen tarjontaan varataan riittävästi määrärahoja, näistä merkittävimpinä palkkatuettu työ sekä ammatillista osaamista ylläpitävä ja täydentävä työvoimakoulutus. Pirkanmaan ELY-keskus katsoo, että määrärahamitoitus mahdollistaa palvelujen volyymin pitämisen lähes vuoden 2021 tasolla.

”Työnhakijoiden osaamista päivitetään helpottamaan yritysten osaavan työvoiman saatavuutta. Uusien yritysten syntymistä edistetään starttirahalla ja antamalla alkaville yrityksille kokonaisvaltaista tukea niiden elinkaaren alkuvaiheissa neuvonnan ja koulutuksen keinoin.”

Työvoimakoulutuksen (mukaan lukien yhteishankintakoulutus) määrärahat vaikuttavat riittäviltä. Pirkanmaan ELY-keskus arvioi, että työvoimakoulutuksen osallistujamäärä pystytään säilyttämään nykyisellä tasolla. Näkemyksemme mukaan yhteishankintakoulutuksen resurssit on turvattava tai niitä voisi jopa nostaa, sillä se on erinomainen väline osaavan työvoiman saatavuuden parantamiseksi. Pirkanmaan Ely-keskus katsoo, että yhteishankintakoulutusta tulisi markkinoida työnantajille huomattavasti nykyistä enemmän.

Pirkanmaan ELY-keskus näkee myönteisenä talousarviossa esitetyt toimenpiteet Suomen houkuttelevuuden lisäämisen kansainvälisten osaajien rekrytoimiseksi. Talent

Boost-toimenpideohjelma on tukenut hyvin tätä tavoitetta. Tämän tyyppinen rahoitus sekä alueellisen yhteistyön mahdollistaminen on jatkuvuuden kannalta erittäin tärkeää.

Uusien yritysten syntyminen on työllisyyden parantamisen kannalta oleellista. Siksi myös starttirahoja tulee varata riittävästi alkavien yritysten tukemiseksi. Starttirahojen käytön lisääminen ei kuitenkaan pelkästään riitä. On tärkeää, että alkavaa yritystoimintaa tuetaan laadukkailla neuvontapalveluluilla ja että käynnistyneen yrityksen toiminnan kehittämiseen voidaan tarjota riittävästi laadukkaita kehittämispalveluja.

”Myönteistä ja aktiivista kotoutumista edistetään maahanmuuttajan kielitaidon ja ammatillisten valmiuksien vahvistamisella, työllistymisen nopeuttamisella ja yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta edistämällä. Kielikoulutukseen tulee päästä kolmen kuukauden kuluessa myönteisen oleskelulupapäätöksen saamisesta. Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä tuetaan työvoimakoulutuksena toteutettavalla kotoutumiskoulutuksella.”

Tämä edellyttää vahvaa otetta kotoutumisen asiantuntijoilta. Kolmen kuukauden aikaraja asettaa melkoisen haasteen alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman laatimiseksi riittävän nopeasti. Pirkanmaalla työvoimakoulutuksena toteutettavia kotoutumiskoulutuksia on pystytty järjestämään aikarajan asettamissa raameissa. Pirkanmaan ELY-keskus arvioi, että talousarviossa esitetyt määrärahat mahdollistavat kotoutumiskoulutusten osallistujamäärät vuoden 2021 tasolla. Määrärahojen kohdentamisessa on ymmärrettävästi alueellisia eroja mutta esimerkiksi Pirkanmaalla kotoutumiskoulutukseen on tarpeen kohdentaa huomattavasti enemmän määrärahaa kuin mitä meille vuosittain osoittaan.

”Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa painotuksena on työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle. Yritysten kehittymistä, rakennemuutosten hallintaa ja työurien jatkumista tuetaan toteuttamalla yritysten tarpeiden mukaista työvoimakoulutusta ja yritystoiminnan kehittämispalveluja.”

Pirkanmaalla panostetaan tehokkaaseen työnvälitykseen, rekrytointitarpeiden tunnistamiseen ja rekrytointien tukemiseen mm. yhteishankintakoulutuksella tai ammatillisella, rekrytoivalla työvoimakoulutuksella sekä muilla TE-palveluilla. Alkupalvelun merkitys korostuu ja tässäkin mielessä on tärkeää varmistaa resurssien riittävyys.

Palkkatuen suuntaaminen yrityksiin on edelleen vaikuttavuuden näkökulmasta suositeltavaa ja järkevää. Suunnitelmat palkkatukisäännösten yksinkertaistamiseksi ovat kannatettavia. Palkkatuen käytön lisäämiseksi maksatusprosessia tulisi nopeuttaa ja palkkatuen yhteyteen tulisi liittää palveluja (mm. työhönvalmennus), jotka auttaisivat työntekijän kiinnittymistä yritykseen. Palkkatukea ja yhteishankintakoulutusta tulisi markkinoida yrityksiin huomattavasti nykyistä enemmän.

Yritysten kehittämispalveluihin tarkoitettua määrärahaa on talousarvioesityksessä vuoden 2021 tasolla. Tämä on kannatettavaa ja tukee talousarviossa mainittua tavoitetta yritysten kehittymistä ja rakennemuutosten hallintaa.

Johtaja Mika Sievi-Korte
Työllisyysasiantuntija Petri Lehtimäki

Tämä asiakirja KEHA/5272/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/5272/2021 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Lehtimäki Petri 05.10.2021 10:10

Hyväksyjä Sievi-Korte Mika 05.10.2021 10:21